

Çocuk Görevlendirmeleri

İçin

CMK El Kitabı

2023

Çocuk Görevlendirmeleri

İçin

CMK El Kitabı

2023

ISBN 978-605-7848-81-9

Ankara Barosu Yayınları

Ankara Barosu Başkanlığı © 2023

Tüm hakları saklıdır. Tasarımı Ankara Barosuna aittir.

Ankara Barosu kaynak gösterilerek yayımlanabilir.

Basım Tarihi, Yeri ve Adedi

Temmuz 2023, Ankara

7500 adet (1. Baskı)

Ankara Barosu Başkanlığı

Atatürk Bulvarı No:40 Adliye Sarayı Kat:5 Sıhhiye-ANKARA/TÜRKİYE

T 0312 416 72 00 F 0312 416 72 80

www.ankarabarusu.org.tr abym@ankarabarusu.org.tr

Ankara Barosu Başkanı

Av. Mustafa KÖROĞLU

Ankara Barosu Yayınlardan Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi

Av. Deniz Yağmur GÜNEŞ

Koordinatör

Av. Ülkü GEDİKLİ ALGÜL

Ankara Barosu CMK Merkezi Başkanı

Av. Murat ÇEKİÇ

Hazırlayanlar (CMK Merkezi)

Av. Necmiye AYDIN

Av. Arif Atakan CANBAZ

Av. Çağlar BOZKURT

Av. Merve Kübra METİN

Av. Merve ÖZER

Editör

Av. Bülent DAĞSALI

**Ankara Barosu Cumhuriyet'in 100. Yılı ve
Ankara Barosunun 100. Yılı Logo Tasarımları**

Arda ENGİN (Ankara Barosu)

Kapak Tasarımı, Dizgi ve Mizanpaj

Ali Kemal ÇERŞİL (Ankara Barosu)

Baskı ve Cilt

Akkor Dijital Matbaa Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

Sertifika No: 47630

İÇİNDEKİLER

Önsöz / Av. Mustafa KÖROĞLU	I
Sunuş / Av. Murat ÇEKİÇ.	III
Mağdur Çocuk – Soruşturma Aşaması	1
Suçta Sürüklenen Çocuk – Soruşturma Aşaması	7
Mağdur Çocuk – Kovuşturma Aşaması.	17
Suçta Sürüklenen Çocuk – Kovuşturma Aşaması	23

ÖNSÖZ

Değerli Meslektaşlarım,

Çocuk adalet sisteminin geliştirilmesinin sağlanması ve meslektaşlarımızın zorunlu müdafilik kapsamında adalete erişimi konusunda “Ankara Barosu CMK Merkezi Çocuk Görevlendirmeleri” kilit unsur niteliğindedir. Usul ve esasları ile kapsamlı bilgi biriktirimini gerektiren çocuk görevlendirmeleri, Baromuz tarafından ayrı ve teknik bir eğitim ile sisteme katılmak isteyen meslektaşlarımızın özel ve nitelikli bir atama listesine dahiliyeti ile işlemektedir. Bu eğitimler ile meslektaşlarımıza farklı bir bakış açısı ile uygulamada karşılaşılabilecekleri sorunlara hızlı çözüm bulma olanağı getirilmektedir. Eğitimin yanı sıra uygulamadaki sorunların çözümü için Merkezimiz tarafından hazırlanan bu “El Kitabı” kanun koyucular için de yol gösterici bir rehber niteliğinde olacaktır.

Çocuklara verilecek hukuki hizmetin niteliği ve hassasiyeti, Baromuzun “CMK Merkezi Çocuk Görevlendirmeleri” işleyişini de şekillendirmektedir. Şöyle ki CMK Merkezimiz bu doğrultuda, suça sürüklenen ve mağdur çocuklar için yapılan CMK Merkezi görevlendirmelerinde temel ilkenin çocuğun üstün yararının korunması olması sebebiyle büyük bir özveri ile çalışmalarını sürdürmektedir. Çocuğun üstün yararının önceliği ise Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde açıkça öngörüldüğü için hakimlerin yorum gücünden daha meşru bir kaynağa dayanmaktadır.

Meslektaşlarımızın bilgiye ulaşımının kolaylaştırılması hedeflenerek hazırlanmış olan elinizdeki bu çalışma, “CMK Merkezi Çocuk Görevlendirmeleri”nin önemini, aksinin

Disiplin Hukuku başta olmak üzere hukuki ve cezai açıdan ağır sonuçlar doğurabildiğini genç meslektaşlarımıza aktarabilme ve kendilerinde bir farkındalık yaratabilmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın oluşmasında emeklerini ve değerli vakitlerini ortaya koyan başta Ankara Barosu CMK Merkezi Başkanı Av. Murat ÇEKİÇ ve CMK Merkezi Başkan Yardımcısı Av. Necmiye AYDIN ile CMK Merkezi Üyeleri Av. Merve ÖZER, Av. Çağlar BOZKURT, Av. Merve Kübra METİN ve Av. Arif Atakan CANBAZ'a olmak üzere çalışmada emeği olan tüm meslektaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Çocuğun üstün yararı; çocuğun haklarının hayata geçmesini, kendine özgü ihtiyaçlarının karşılanmasını ve kişisel gelişimine olanak tanıyan şartların sağlanmasını amaç edinen bir felsefeyi gerektirir. Diğer bir ifadeyle çocuğun üstün yararına özgülünen teorik anlamların pratiğe dönüştürülmesini zorunlu kılar. Bizler Ankara Barosu avukatları olarak çocuğun üstün yararının korunması için durmaksızın mücadele edecek, bu mücadelede yer alan tüm meslektaşlarımızın da her zaman yanında olacağız.

Mesleğin onurunu korumak hepimizin en büyük yükümlüğüdür.

Hukuk çerçevesinde hak mücadelesini sürdürürken bu yükümlülüğü bir an dahi olsun aklınızdan çıkarmamanızı temenni ederim.

Sonsuz bir umutla.

Av. Mustafa KÖROĞLU
Ankara Barosu Başkanı

SUNUŞ

CMK görevlendirmeleri hak arayan, haksızlığa uğrayan ve adalete muhtaç olan tüm vatandaşlara hizmet eder. Bu toplumsal hak arama mücadelesinde görev alan istekli avukatların vatandaşların haklarını koruyabilmeleri yönünden bilgi ve birikimleri bir nefes kadar değerlidir. Ankara Barosu tarihinde Suça sürüklenen ve mağdur çocuklar için yapılan CMK görevlendirmeleri ise her zaman özel bir önem ve değer ifade etmektedir. Her iki halde de çocuğun üstün yararının korunması temel ilkedir. Çocuğun üstün yararı; çocuğun zihinsel, ruhsal, bedensel ve toplumsal gelişiminin sağlanabilmesi adına çocuğun haklarının öncelenmesi ve her daim faydasının gözetilmesidir. Bu nedenle; çocuklara verilecek hukuki hizmetin niteliği ve hassasiyetini gözeten Ankara Barosu, CMK görevlendirmelerinde çocuk görevlerine katılacak istekli avukatlara ayrıca ve nitelikli eğitimler veren, bu görevler için özel ve nitelikli bir atama listesi oluşturmuş olan tek barodur. Elinizdeki kitapla, bu hassasiyetin korunmaya devam etmesi için de önemli bir rehber olması amaç edinilmiştir.

CMK Çocuk görevlendirmelerine rehber olması için hazırladığımız bu el kitabı, akademik bir bilgilendirmeden çok çocuk görevlendirmelerinde soruşturma aşamasından hüküm kesinleşene kadar geçen sürede uygulamada karşılaşılabilecek sorunlara karşı çözüm önerileri getirmeyi amaçlamakta ve meslektaşlarımızın bilgiye ulaşımı kolaylaştırması hedeflenerek hazırlanmıştır. Bununla birlikte bu el kitabı uygulamada yararlı olması amacıyla hazırlanmış olduğundan gerek ve yeter düzeyde bilgi içermektedir.

El Kitabı, mağdur çocuk vekilliğinin soruşturma ve kovuşturma aşamaları ile suça sürüklenen çocuk müdafiliğinin soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki görevlendirmelere dair ayrı ayrı dört bölümden oluşmaktadır. Ceza muhakemesi sürecinde yürütülen göreve göre ayrı bölümler oluşturulmuş, böylece kitapta aranan konunun daha hızlı bulunması amaçlanmıştır. Farklı bölümlerde benzer bilgilere yer verilmesinin nedeni yürütülen göreve ilişkin bilgilere ilgili bölümden kolayca ulaşılmasının hedeflenmesidir.

Bu değerli çalışmanın ortaya çıkmasında çokça emek sarf ederek öncü olan CMK Merkezi Başkan Yardımcısı Av. Necmiye AYDIN ile CMK Merkezi Üyeleri Av. Merve ÖZER, Av. Çağlar BOZKURT, Av. Merve Kübra METİN ve Av. Arif Atakan CANBAZ'a içtenlikle teşekkür ederim.

Her daim hoşgörü ile CMK Merkezinin çalışmalarını destekleyen Ankara Barosu Başkanı Av. Mustafa KÖROĞLU'na, CMK Merkezi Koordinatör Yönetim Kurulu Üyesi Av. Ülku GEDİKLİ ALGÜL'e ve Ankara Barosu'nun değerli yönetimine de samimiyetle teşekkürlerimi sunarım.

Ankara Barosu CMK Merkezi bugüne kadar olduğu gibi bugünden sonra da çocuğun üstün yararının korunması için mücadele edecek, bu mücadelede yer alan tüm meslektaşlarımızın da tam yanında olacaktır.

Çocuğun üstün yararı ilkesini gözeterek, temel hak ve özgürlüklerin korunması için yılmadan mücadele eden meslektaşlarımıza faydalı olması dileğiyle.

Av. Murat ÇEKİÇ
Ankara Barosu
CMK Merkezi Başkanı

MAĞDUR ÇOCUK – SORUŞTURMA AŞAMASI

Türk Ceza Kanunu (**TCK**)’nun 6/1b maddesine göre, çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi anlaşılır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (**BMÇHS**)’nin 1’inci maddesine göre, “Daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır.” Bu iki tanım arasındaki en önemli fark, Sözleşme ile daha önce reşit olma nazara alınırken, **TCK** bakımından bu durum dikkate alınmamış; çocuğun on sekiz yaşını doldurmadan reşit olmasına değer verilmemiştir. Buna göre, **TCK**’nın 6’ncı maddesindeki tanıma göre, çocukluk on sekiz yaşın doldurulmasına kadar devam etmektedir. Buradan hareketle, on sekiz yaşın içinde bulunan bir kimsenin çocuk sayılacağı tartışmasızdır.

Ceza adaleti sisteminde ve Ceza Muhakemesi Kanunu (**CMK**) uygulamaları kapsamında öncelikli amaç, çocuğun yüksek yararının korunması olmalıdır. Bunu sağlamak üzere ceza yargılamasında sanığın yaşından dolayı getirilmiş istisna

kurallar olduğu gibi, mağdur bakımından da getirilmiş istisna kurallar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, **CMK** madde 234/2'de düzenlenen zorunlu vekillik kurumudur. Bunun dışında gerek **TCK** gerekse **CMK**'da çocuklara yönelik düzenlemeler göze çarpmaktadır. Bu kapsamda ilk olarak avukatı bulunmayan suç mağduru çocuğa istemi aranmaksızın bir avukat görevlendirilir. Mağdur çocuğun adalet sistemi içerisinde ikincil travmalara maruz kalma riskinin azaltılması, verilecek avukatlık hizmetinin niteliği ile de doğru orantılıdır. Mağdurun süreç içinde defalarca dinlenmesi veya muayene edilmesinin önlenmesi, korunma ihtiyacının tespit edilerek gerekli tedbirlerin alınmasının sağlanmaya çalışılması, delillerin usulüne uygun toplanması ikincil travmalara uğrama riskini azaltmaktadır.

ÇOCUKLA GÖRÜŞME

Avukatın görevi kabulle birlikte zaruret halleri hariç bir saat içinde çocuğun beyanının alınacağı birimde hazır olması gerekmektedir. **CMK** görevlendirmelerinde mağdur çocuğa atandıktan sonra, avukatın ilk yapması gereken suç tipini tespit etmektir. Çocuk görevlendirmelerinde temelde dikkat edilmesi gerekenler aynı olsa dahi, cinsel suç mağduru çocuk ile diğer suç mağduru çocukların soruşturma ve kovuşturma sürecinde bazı hususlar farklılık göstermektedir.

Öncelikli olarak çocukla ilk görüşmede dikkat edilmesi gereken hususlar suç ayrımı yapılmaksızın aşağıda belirtilmiştir;

- Avukat öncelikle çocuğa kendini tanıtmalı, çocuğa yaşını ve gelişimini göz önüne alarak anlayabileceği şekilde haklarını anlatmalıdır.

- Mağdur çocuk ile görüşme özel ortamda, kimsenin duymayacağı şekilde yapılmalıdır.
- Görüşme sırasında çocuğun adli süreçteki ihtiyaçları gözetilmeli, korunmaya ihtiyacı olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu aşamada eğer mağdurun korunma ihtiyacı olduğu düşünülüyorsa Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK)’nın 7’nci maddesindeki; “Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya re’sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.” hükmü gereği ilgili kişilerle görüşülebilir.
- Çocuğun sürece aktif katılımı sağlanmalı, görüşleri ve talepleri dikkate alınmalıdır.
- Çocuk ile aralarında menfaat çatışması bulunmayan ebeveynler de çocuğun üstün yararı kapsamında süreçle ilgili bilgilendirilmelidir.
- Avukat görüşme sonunda, çocuğun kendisine ulaşabilmesine olanak veren iletişim bilgilerini çocukla paylaşmalıdır.
- En önemlisi; mağdur çocuğun ikincil travma yaşamaması için gerek soruşturma işlemini yürüten kişiler tarafından gerekse avukat tarafından çocuğun içinde bulunduğu duruma ilişkin hatalı yorumlar yapılmamasıdır. Bu hususta gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Burada taraflı, eleştirel ve yargılayıcı tavırdan uzak durulması önem arz etmektedir.

Süreç içerisinde mağdur çocuğun ifadelerinden veya davranışlarından cinsel suç mağduru olduğuna dair bir şüpheye düşülürse, cinsel suç mağduru çocuğa uygulanması gereken prosedüre geçiş yapılmalıdır.

İFADE ALIMI

Cinsel istismar mağduru çocuklar ile diğer suç mağduru çocuklar arasında farklı beyan alma usul ve yöntemleri kullanılmaktadır. Ancak temel kural; mağdur çocuğun dinlenilmesi sırasında görüntülü veya sesli olarak kayıt alınmasının zorunlu olması (**CMK m.52**) ve beyanın uzman eşliğinde alınmasıdır. (**CMK m.236/3**)

İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş mağdur çocuk suça ilişkin soruşturma ve kovuşturma evresinde kural olarak bir kez dinlenir. Ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından tekrar dinlenmesi zorunluluk arz ediyorsa yeniden dinlenebilir.

Her ne kadar mevzuatta mağdur çocuğun beyanının Cumhuriyet Savcısı tarafından alınacağına dair bir zorunluluk belirtilmemişse de, mağdur çocuğun beyanının çocuk adalet sistemi ile ilgili eğitim almış olan savcılar tarafından alınması **BMÇHS m.3** ve **ÇKK m.4** düzenlemelerindeki çocuğun üstün yararı ilkesine daha uygun olacaktır.

Kolluk tarafından dinlenecek olan mağdur çocuğun beyanın alınması sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur (**CMK m.236/3**).

Cumhuriyet Savcısı veya hakim tarafından ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz

yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocukların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır (CMK m.236/4).

Cinsel Suç Mağduru Çocuğun İfade Alımı

TCK'nın 102/2 ve 103'üncü maddesinde düzenlenen suçlardan mağdur olan çocukların soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde (*Çocuk İzlem Merkezi*) Cumhuriyet Savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığıyla alınır (CMK m.236/5-6).

04.10.2012 tarihli ve 28431 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 2012/20 No'lu Başbakanlık Genelgesi ile çocuk istismarının önlenmesi ve istismara uğrayan çocuklara bilinçli ve etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla, öncelikli olarak cinsel istismara uğramış çocukların ikincil örselenmesini asgariye indirmek, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda eğitimli kişilerden oluşan bir merkezde ve tek seferde gerçekleştirilmesini temin etmek üzere; Sağlık Bakanlığına bağlı hastaneler/kurumlar bünyesinde Çocuk İzlem Merkezleri (**ÇİM**) kurulmuştur.

Cinsel istismar mağduru çocukların ifadeleri **ÇİM**'de alınmalıdır. **ÇİM** cinsel istismar mağduru çocukla adli görüşme yapılarak beyanının alınması için yapılandırılmış özel bir birimdir. Adli görüşme, özel olarak tasarlanmış aynalı bir odada yapılır. Adli görüşmeci; çocukla olayın oluş şekli, failin kimliği, özellikleri ve olayın ayrıntılarını içeren görüşmeyi çocuğun yaşına uygun bir dille gerçekleştirir. Bu sırada bu görüşme sesli ve görüntülü kayıt altına alınır ve aynanın arkasındaki odada savcı, avukat ve çocuk psikiyatrisi (varsa) tarafından canlı olarak izlenir. Görüşmenin yazılı bir kaydı ifade tutanağı haline

getirilerek imza altına alınır. Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma bu tutanak ile başlatılır. Burada ayrıca adli muayene yapılmasının yanında çocuğun genel sağlık durumu ve korunma ihtiyacı da değerlendirilir.

ÇİM'de beyanının alınması işlemi dışında mağdur çocukla hiç kimsenin herhangi bir şekilde görüşme yapmaması gerekmektedir. Eğer yapılmışsa bu kişiler ile ilgili işlem yapılması için durum savcılığa bildirilmelidir.

Cinsel istismarın bedensel ve ruhsal etkileri nedeniyle mağdur çocuğa tıbbi yardım yapılması gerekir. Ayrıca delillerin yok olmaması ve muhafaza altına alınması (sürüntü (sperm) örneği ve kıyafetlerdeki izlerin yok olmaması vb.) için gerekli taleplerde bulunulmalıdır.

Şüpheli belli ise mağdurun onu teşhis edip edemeyeceği sorulmalıdır. Çocuk, şüpheliyi tanıyor ve örneğin ismini veriyorsa teşhise de gerek olmadığı bildirilmelidir.

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK – SORUŞTURMA AŞAMASI

ÇOCUKLA GÖRÜŞME

Avukatın, suça sürüklenen çocuk için Baro tarafından görevlendirilmesinin üzerine ifadenin alınmasından önce mutlaka çocuk ile görüşmesi gerekmektedir. Çocuk ile görüşme yapılmadan önce konu ile ilgili tüm belge ve mevzuat incelenmelidir.

Yapılacak olan görüşmenin kimsenin duymayacağı bir ortamda yapılması gerekir. (CMK m.154) Bu husus karakolda amirden, adliyede Cumhuriyet Savcısından veya hakimden talep edilebilir. Reddi halinde bu durum mutlaka soruşturma dosyasına kazandırılacak şekilde ifade/sorgu tutanağına geçirilmelidir.

Görüşme sırasında çocuğa odaklanılmalı ve çocuk ile göz teması kurulmalıdır. Bu iletişim yaş ve gelişim durumları ile çocuğun ihtiyaçları dikkate alınarak kurulmalıdır. Konuşmak istemeyen çocuk konuşmaya zorlanmamalıdır.

Görüşme esnasında öncelikle avukatın çocuğa kendini tanıtmaması, yapacağı görüşme hakkında açıklama yapması gerekmektedir. Hukuki yardımda bulunmak üzere orada olduğu, bu hukuki yardımın ücretsiz olduğu söylenmelidir. Ailesine haber verilip verilmediği sorulmalıdır. Çocuk eğer gözaltına alınmış ise, çocuğun gözaltına alındığı annesi, babası veya vasisine bildirilmelidir. Eğer haber verilebilecek bir ailesi bulunmuyorsa veya çocuk haber verilmesini reddediyor cevap vermiyorsa çocuk hakkında koruma kararının talep edilmesi için gerekli birimler ile görüşülmelidir. Aileye haber verilme hakkının tek istisnası ailenin çocuğu istismar etmesi ve/veya suça azmettirmesi olacaktır.

Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (ÇKKUİUEHY) m.16/4 uyarınca çocuğun üstün yararına aykırı olmadığı hallerde kollukta bulunduğu süre içerisinde çocuğun yanında yakınlarından birinin devamlı olarak bulunmasına imkan sağlanır. Ancak çocuğu suça azmettirdiğinden veya çocuğu istismar ettiğinden şüphelenilen yakınları çocuğun yanında bulundurulamaz. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği (YGAİAY) m.19/b-4 uyarınca, kendisinin yararına aykırı olduğu saptanmadığı veya kanuni bir engel bulunmadığı durumlarda annesi, babası veya vasisi ifade alınırken hazır bulunabilir.

Çocuğa karşı güven ortamının oluşturulması çok önemlidir. Gizlilik ilkesine bağlı kalınacağıının çocuğa bildirilmesi gerekmektedir. Anlatacaklarının ifade veya sorgu tutanağına geçirilmesi ya da kayda alınmasının sürecin bir parçası olduğu ifade edilmelidir.

Görüşme sırasında ilgili dosya hakkındaki bilgiler anlaşılır ve net bir şekilde anlatılmalıdır. Çocuğa susma hakkı ve sonuçları, yakınlarına haber verme hakkı, yakalama ve gözaltı süresinin uzatılmasına karşı sulh ceza hakimliğine başvurma hakkı, kendi lehine delil bulunmasını talep etme hakkı, ifadesi alınırken anne babasının ve bir sosyal çalışma görevlisinin hazır bulundurulmasını isteme hakkı anlatılmalıdır. Çocuk koruyucu destekleyici tedbirler ve bunlardan yararlanma hakkı konusunda bilgilendirilmelidir. Çocuğa bir ihtiyacının olup olmadığı da sorulmalıdır.

Çocukla yapılan görüşme sonucunda çocuğun korunma ihtiyacının veya şiddet tehlikesinin varlığının tespiti halinde **ÇKK** ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca gecikmeksizin gerekli tedbirler talep edilmelidir.

İFADE ALIMI

Çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince suça sürüklenen çocuğun ifadesi polis tarafından alınamaz. **ÇKK** m.15 kapsamında çocukların işlediği suçların soruşturması çocuk bürosunda görevli olan Çocuk Savcısı tarafından bizzat yapılacaktır. Görevli kolluk birimi ise çocuk şubedir. Bir çocuk hakkında soruşturma yürütülüyorsa, müdafin öncelikle soruşturmanın çocuk bürosunda görevli bir Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat yürütüldüğünden emin olması gerekir.

Çocuklar ile ilgili işlemler resmi polis kıyafetli görevliler tarafından yapılamaz. **YGAIAY** m.19/b-9 uyarınca çocuklarla ilgili işlemler mümkün olduğu ölçüde sivil kıyafetli görevliler tarafından yerine getirilir.

Müdafi, **SSÇ**'nin ifadesi alınırken **SSÇ**'ye sorulan soruya doğrudan cevap veremez, onun yerini aldığı izlenimi veren herhangi bir müdahalede bulunamaz (**YGAİAY** m.23/d). Ancak müdafi gerekli görürse **SSÇ**'ye açıklayıcı ifadelerde bulunabilir ya da ifadeyi yarıda keserek müvekkili ile kimsenin duymayacağı bir yerde görüşebilir. Çocuğa yüklenen suç dosya kapsamından anlaşılmıyorsa bu durum derhal Cumhuriyet Savcısına bildirilmeli, ifade öncesinde veya esnasında isnat edilen suç belirtilirse ifade yarıda kesilerek **SSÇ** ile baş başa görüşülmelidir.

Çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince sosyal çalışma görevlisinin işlemler esnasında bizzat hazır bulunması gerekmektedir. Bu durum sorgu işlemi için de geçerlidir. Eğer hazır değilse bu duruma ilişkin tutanak tutarak soruşturma dosyasına dahil edilmesi gerekmektedir. İfade alımı için Adli Görüşme Odaları (**AGO**) kullanılabilir.

Şüpheli, çocuk ise ifadesi kollukta alınamaz. Buna rağmen çocuğun ifadesi müdafi huzurunda kollukta alınmış olsa dahi hükme esas alınamaz.

12 yaşından küçük çocuklar hakkında kollukta sadece kimlik tespiti işlemi yapılabilir. Çocuk bu işlemten sonra veli veya vasiye teslim edilerek hemen serbest bırakılır. **YGAİAY** m.19/a-1 gereğince; fiili işlediği zaman 12 yaşını doldurmamış olanlar ile 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler, suç nedeni ile yakalanamaz ve hiçbir suretle suç tespitine dahil edilemez. **YGAİAY** m.19/a-2'de fiili işlediği zaman 12 yaşını doldurmamış olanlar ile 15 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizlerin kimlik ve suç tespiti amacı ile yakalanabileceği ancak kimlik tespitinden hemen sonra serbest bırakılacağı düzenlenmiştir. Serbest

bırakılmadan önce bu çocukların ihtiyaç duyduğu tedbirlerin alınması gerekmektedir. Buna ilişkin talepte bulunulmalıdır.

Soruşturma aşamasında serbest bırakılan çocuklar teslim edilebilecekleri kimse bulunamaz veya çocuğu suça azmettirdiklerinden ya da istismar ettiklerinden şüphelenilirse yakınlarına teslim edilemez. Cumhuriyet Savcısının talimatı ile kuruma yerleştirilir.

ÇKK m.7/1 uyarınca çocukların yetişkinlerle birlikte suç işlemesi halinde, adli kolluk tarafından çocuklar hakkında ayrı evrak düzenleneceği, soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin ayrı yürütüleceği belirtilmiştir.

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

GÖREVLENDİRMELERDE SOMUT OLAY KAPSAMINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLARIN AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMESİ RİCA OLUNUR.

**Zorunlu müdafilik görevi, soruşturma evresinde Kovuştur-maya Yer Olmadığına Dair Karar (KYOK)’ın kesinleşmesi, yetkisizlik, görevsizlik veya iddianamenin kabulü kararına kadar devam etmektedir. Kişinin kendine bir vekil ya da müdafî seçmesi halinde müdafilik görevi sona erer. CMK görevlendirmelerinin kapsamı, sadece ifade işlemine katılmakla sınırlı değildir.

ÇKK m.16 uyarınca gözaltına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulmalıdır. Ancak çocuk biriminin bulunmaması halinde yine ÇKK m.16 ve YGAİAY m.19/b-5 uyarınca gözaltına alınan suça sürüklenen çocuk, yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulmak zorundadır. Yetişkinlerle birlikte tutulup tutulmadığının çocuktan öğrenilmesi gerekmektedir. Eğer yetişkinlerle birlikte tutuluyorsa derhal ayrı bir yere alınması talep edilmeli ve bu husus ifade tutanağına geçirilmelidir.

Çocuğun adliyeye getirilip götürülmesi, bir yerden bir yere nakledilmesi ya da cezaevinden duruşmaya getirilip götürülmesi sırasında ve fark etmeksizin hiçbir durumda ÇKK m.18 ve YGAİAY m.19/b-10 uyarınca çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Maddede ayrıca zorunlu hallerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlemlerin alınabileceği de düzenlenmiştir. Ancak istisnai durumda dahi kelepçe takılmasına imkan tanınmamaktadır.

Çocuğun yetişkinlere özgü birimde veya yetişkinlerle birlikte tutulması hali gözaltına itiraz sebebi oluşturmaktadır (**CMK** m.91/4). Gözaltı kararına ilişkin yazılı bir emrin bulunmaması halinde **CMK** m.91/4'e dayanılarak sulh ceza hakimine başvurularak serbest bırakması talep edilebilecektir. Çocuğun özgürlüğünün kısıtlanmasına son çare olarak başvurulması ve mümkün olan en kısa süre ile sınırlı tutulması gerekmektedir. Bu yüzden çocuklar mümkün olduğunca gözaltına alınmadan doğrudan Cumhuriyet Savcısı önüne çıkarılmalıdır. Gözaltına alınmışlar ise mümkün olduğunca en kısa sürede sonlandırılması ve çocuğun savcı önüne çıkarılması gerekir.

Çocukların özgürlüklerinin kısıtlanması çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince başvurulması gereken en son çaredir. **ÇKK** 21'inci maddesine göre çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan suçlardan dolayı tutuklama kararı verilemez. **CMK** m. 90/2'ye göre ise yakalamanın temel koşulu tutuklama kararı verilebilecek olmasıdır. Tutuklama yasağı bulunan üst sınırı beş yılı aşmayan suçlar bakımından yakalama da yapılamayacaktır. Bu durumun istisnası kimlik tespiti amacıyla yakalamadır.

ÇKK 20'nci maddesinde çocuklara özgü adli kontrol düzenlenmiştir. Tutuklama tedbirine başvurulmasıyla ilgili olarak ise **ÇKK** 20'nci maddesine göre ancak adli kontrol tedbirlerinden sonuç alınamaması ibaresi bulunmaktadır. Çocuğun tutuklanması son çare olup öncelikle adli kontrol tedbirinin uygulanması mecburidir. Bu yüzden çocuk hakkında doğrudan tutuklama kararı verilemeyeceği en azından adli kontrol uygulamasının denenmesi gerekmektedir. Uygulamıyorsa tutuklama kararının gerekçesinde neden uygulanmadığı açıklanmalıdır. **ÇKK**'da adli kontrol için ceza veya yaş sınırlaması konulmamış bütün suçlar bakımından "*hakimin takdirine bağlı*" olarak adli

kontrol tedbiri uygulanması kabul edilmiştir. Adli kontrol tedbiri olarak uygulanabilen yükümlülükler (eğitime devam etmek, tedavi olmak, suç mağdurunun haklarını güvenceye bağlamak, belirlenen çevrenin dışına çıkmamak vs.) çocuk adalet sistemi tarafından çocuğun topluma kazandırılması amacı ile daha sık kullanılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

Tutuklama kararı verilecek ise Cumhuriyet Savcısı gerekçe göstererek talepte bulunmalı, hakim kararına dayanak teşkil eden olguları gerekçeleriyle açıklamalıdır (Kaçma ve delilleri karartma şüphesi). Tutuklama kararına karşı itirazın kararın öğrenildiği günden itibaren yedi gün içinde kararı veren merciye verilecek bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılması gerekir (**CMK** m.268/1).

Suçta sürüklenen çocuk aynı zamanda korunmaya ihtiyacı olan çocuktur. Çocuk ile görüşülerek çocuğun içinde bulunduğu duruma dikkat edilmeli ve gerekiyorsa çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı ya da acil korunma kararı talep edilmelidir. Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı çocuğun annesi, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hakimi tarafından verilir (**ÇKK** m.7). Soruşturma aşamasında suça sürüklenen çocuğun korunmaya ihtiyacı olması nedeniyle Cumhuriyet Savcısından ve Çocuk Hakiminden tedbir kararı istemesi talep edilebilecektir. **ÇKK** m.13 uyarınca hakim zaruret görerek duruşma açmadığı takdirde bu tedbirler duruşma yapılmaksızın verilebilmektedir.

CMK 266'nci maddesinin kıyas yoluyla uygulanması durumunda, **CMK 150'**nci maddesi gereğince kendisine avukat tayin edilen çocuğun iradesi ile avukatın iradesinin çeliştiği durumlarda avukatın iradesine üstünlük tanınacaktır. Dolayısıyla çocuk için atanmış olan avukatın çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince hareket etmesi gerekmektedir.

12 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmamış bulunan çocuklar ile 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmamış sağır ve dilsizler için sosyal inceleme yaptırılması zorunludur. Sosyal inceleme raporunun hukuka uygunluğu denetlenmelidir. Raporunda yer alan tespitler, savunma ve taleplerde dikkate alınmalıdır. Korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında **ÇKK**'da düzenlenen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması talep edilmelidir.

12-15 yaş grubundaki çocukların ceza sorumluluğunun değerlendirilmesi için sosyal inceleme raporu ve adli psikiyatrik rapor alınmalıdır.

Sosyal incelemeyi ancak sosyal çalışma görevlileri yapabilir. Sosyal çalışma görevlileri; psikoloji, psikolojik danışmanlık ya da sosyal hizmet alanında eğitim almış kişilerden oluşur (**ÇKK m.3**). **ÇKKUİUEHY m.20/1** uyarınca müdafinin de sosyal inceleme yapılması için hakim veya mahkemeden talepte bulunabileceği düzenlenmiştir.

Sosyal çalışma görevlilerinin görevi (**ÇKK m.34**):

- Sosyal inceleme yapmak ve hazırladıkları raporları kendilerini görevlendiren mercie sunmak,

- Suça sürüklenen veya suç mağduru (**CMK m.236**) çocuğun ifadesinin alınması veya sorgusu sırasında yanında bulunmaktır.

MAĞDUR ÇOCUK – KOVUŞTURMA AŞAMASI

MAĞDUR ÇOCUKLA GÖRÜŞME

Baro tarafından mağdur çocuğa ilk defa kovuşturma aşamasında atanan avukat; mağdur çocuk ile duruşmadan önce mutlaka görüşmeli, süreç hakkında çocuğu bilgilendirmeli ve bu görüşme sırasında çocuğun korunma ihtiyacının olup olmadığını da değerlendirmelidir.

Mağdur çocuğa ilişkin soruşturma ve kovuşturma aşamalarında işlemler yürütülürken temel ilke ikincil travmanın önlenmesidir. Bu sebeple mağdur çocukla görüşme yapılırken, çocuğun içinde bulunduğu duruma ilişkin hatalı yorumlar yapılmamalı, hassasiyetleri dikkate alınarak sorular sorulmalıdır.

Çocuk görevlendirmelerinde temelde dikkat edilmesi gerekenler aynı olsa dahi, cinsel suç mağduru çocuk ile diğer suç mağduru çocukların kovuşturma sürecinde bazı hususlar farklılık göstermektedir.

Diğer suç mağduru çocukla görüşme esnasında;

- Mağdur çocuğun, avukatı anlayabilecek yaşta ve olgunlukta olup olmadığına dikkat edilmelidir.
- Avukat mağdur çocuğa kendini tanıtmalı, neden orada olduğunu, çocuğun da anlayabileceği şekilde anlatmalı ve mümkün olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde çocuğu aydınlatmalıdır.
- Mağdur çocuk ile yapılan görüşme esnasında aynı zamanda iyi bir dinleyici olarak dikkat çocuğa verilmeli ve iletişimi engelleyen hareketlerden kaçınılmalıdır.
- Çocuğa soru sorarken taraflı ve yargılayıcı sorular sormak yerine açık uçlu ve kendini rahatça ifade edebileceği sorular sormaya özen gösterilmelidir.
- Mağdur çocukla tartışılmamalı, mağdur yargılanmamalı ve eleştirmemelidir. Mağdura emir ve öğüt vermekten ve mağduru suçlamaktan kaçınılmalıdır.

Cinsel istismar mağduru çocukların soruşturma aşamasında, kovuşturma aşamasında ayrı ayrı dinlenmesi, sağlık kurumu tarafından ayrı bir şekilde değerlendirilmesi, her seferinde yaşadıklarını dile getirmesi mağdur çocuğun uğradığı travmayı şiddetlendirebilmektedir. Bu nedenle **ÇİM**'de beyanı alınan mağdurla tekrar iletişime geçilmemeli, konu hakkında sorular sorularak ikincil travmalar yaratılmamalıdır.

- **CMK m.236/5** gereğince cinsel istismar mağduru çocuğun soruşturma evresindeki beyanları, bunlara yönelik hizmet veren merkezlerde Cumhuriyet Savcısının nezaretinde uzmanlar aracılığı ile alınır. Mağdur çocuğun beyan ve görüntüleri kayda alınır. Kovuşturma evresinde ise

ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından mağdur çocuğun beyanının alınması veya başkaca bir işlem yapılmasında zorunluluk bulunması halinde bu işlem mahkeme veya görevlendireceği naip hakim tarafından bu merkezlerde uzmanlar aracılığı ile yerine getirilir.

- Bu sebeple mağdur çocuğa ikincil travma yaşatmamak için mağduriyetine ilişkin olay hakkında herhangi bir görüşme yapılmamalıdır. Cinsel istismar mağduru çocukla yapılacak görüşmede de avukat; mağdur çocuğa kendini tanıtmalı, neden orada olduğunu, çocuğun da anlayabileceği şekilde anlatmalı ve mümkün olduğu kadar ayrıntılı bir şekilde çocuğu aydınlatmalıdır.
- Cinsel istismar mağduru çocuğu suçlayıcı, çocuğa öğüt ve tavsiye verici, yargılayıcı konuşmalardan uzak durulmalıdır.
- Bu aşamada eğer mağdurun korunma ihtiyacı olduğu düşünülüyorsa **ÇKK 7**'nci maddesindeki; “*Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet Savcısının istemi üzerine veya re’sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.*” hükmü gereği ilgili kişilerle görüşülebilir.

YARGILAMA USULLERİ

Kovuşturma aşaması iddianamenin kabul edilmesi ile başlayan ve kararın kesinleşmesi ile sona eren süreçtir. Görevlendirilen avukat, mağdur çocuğa ilk defa bu süreçte atandıysa mağdur çocukla yukarıdaki esaslara göre yaptığı görüşmeden

sonra ayrıca duruşma esnasında aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir:

- **CMK** m.182/1 uyarınca duruşmalar aleni bir şekilde yapılır. Ancak aynı maddenin 2'nci fıkrası gereği duruşmaların tamamının veya bir kısmının kapalı yapılabilmesi mümkündür. **BMÇHS**'nin 3'üncü maddesi gereğince, mahkemeler tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren faaliyetlerde temel ilke çocuğun üstün yararı olmalıdır.
- Bu sebeple sanığın yetişkin mağdurun ise çocuk olduğu duruşmalarda çocuğun üstün yararı göz önüne alınarak duruşmanın kapalı yapılması talep edilmelidir.
- **CMK** m.236/2 gereği mağdur çocuk, söz konusu suçla ilişkin soruşturma veya kovuşturmada tanık olarak yalnızca bir kez dinlenebilir. Ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından zorunluluk teşkil eden haller saklı tutulmuştur. Yine bunun da sebebi mağdurun ikincil travmasının önüne geçilmesidir.
- Mağdur çocuğun dinlenilmesi sırasında uzman bir kişinin (*psikolog, psikiyatrist, pedagog vb.*) bulundurulması zorunludur.
- Kovuşturma aşamasında mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi durumu söz konusu olduğunda, daha önce kayda alınmış beyanının izlenmesi talep edilmelidir. Aksi halde mağdurun yeniden dinlenilmesine karar verildiğinde bunun uzman eşliğinde yapılması gerekmektedir.
- Mağdurun duruşmada dinlenmesine karar verildiği halde dikkat edilmesi gereken bir diğer husus ise mağdur ile sanığın karşılaşmaması gerektiğidir. Mağdur çocuk, sanıktan korkup gerçeği söyleyemeyebilir veya ikincil

bir travma yaşayabilir. Bu sebeple öncelikli olarak eğer varsa mağdur **AGO**'da dinlenmelidir. Aksi halde **CMK** m. 200 gereği mağdur dinlenirken sanığın duruşma salonundan çıkartılması gerekmektedir.

- Adli Görüşme Odaları Yönetmeliği (**AGOY**) m.15'e göre adli görüşme odalarının öncelikli olarak mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocukların ifade ve beyanlarında kullanılması esastır. Yine aynı maddenin 2'nci fıkrası gereği **AGO**'dan faydalanacak kişinin vekili, müdafii veya uzman ifade veya beyanın **AGO**'da alınması hususunda talepte bulunabilir. Re'sen ilgili hakim veya Cumhuriyet Savcısı tarafından böyle bir karar verilmediyse mağdur çocuk vekili olarak talepte bulunulması gerekmektedir.
- **AGOY** m.21 gereği mağdurun ifadesi veya beyanı alınırken adli görüşme odasında uzmanın bulunması gerekmektedir. **AGO**'da mağdur ve uzman ile gerekli hallerde tercüman dışında kimse bulunamaz. Yine **AGOY** m.21 gereği mağdur çocuğa bir soru yöneltilmesi gerektiğinde soru mikrofon vasıtası ile adli görüşmeyi gerçekleştiren uzmana iletilir ve uzman bu soruyu mağdura uygun bir dille aktarır.

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

GÖREVLENDİRMELERDE SOMUT OLAY KAPSAMINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLARIN AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMESİ RİCA OLUNUR.

Avukat olarak ilk defa kovuşturma aşamasında atanma durumunda duruşmadan önce çocukla mutlaka görüşme yapılmalıdır. Bu görüşmede mağdur çocuk süreç hakkında

bilgilendirilmeli ve mağdur çocuğun görüşme sırasında korunma ihtiyacı da değerlendirilmelidir.

Kural olarak mağdur çocuğun soruşturma veya kovuşturma aşamasında bir kez dinlenmesi gerekmektedir. Kovuşturma evresinde mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi durumu söz konusu olduğunda daha önce kayda alınan beyanının izlenmesi talep edilmelidir. Ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi zorunlu ise özellikle cinsel istismar mağduru çocuğun ifadesinin **AGO**'da uzman eşliğinde alınması için talepte bulunulmalıdır.

Mağdur çocuğun hazırlık aşamasındaki beyanına ilişkin kamera kaydının izlenmesi talebi reddedildiyse ve bulunulan yerde **AGO** yoksa **CMK** m.200 uyarınca, mağdur dinlenirken sanığın dışarı çıkartılması talep edilmelidir.

Mağdur çocuk **AGO**'da dinlenirken yanında mutlaka bir uzman bulunması gerekmektedir. Mağdur çocuğa soru sorulması gerekiyorsa bu soru uzmana yöneltilir ve uzman mağdurun anlayabileceği bir şekilde onun ruh haline uygun bir biçimde soruyu yönlendirir.

Mağdurun çocuk olması duruşmanın kapalı yapılmasını gerektirmez. Ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.

Beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülerek talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafî, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Kayıtlar ise soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir ancak çoğaltılarak verilemez.

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK – KOVUŞTURMA AŞAMASI

SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK (SSÇ) İLE GÖRÜŞME

Baro tarafından ilk defa atanan avukat duruşmadan önce çocukla pedagojik formasyon tekniklerini gözeterek görüşme yapmalı, haklarını anlatmalı, süreç hakkında **SSÇ**'nin anlayabileceği düzeyde bilgilendirme yaparak görüşme esnasındaki hal ve hareketlerini gözlemleyip korunma ihtiyacını değerlendirmelidir.

SSÇ tutuklu ise Baro tarafından yetkilendirilen avukat tutuklama tarihinden itibaren bir ay içerisinde, her halde duruşmadan önce çocukla cezaevinde görüşmek zorundadır.

YARGILAMA USULLERİ

Çocuk adalet sisteminde görevli mahkeme belirlenirken, öncelikle fail sonra da fiile göre bir ayırım yapılmaktadır (**ÇKK**

m.26). Kural olarak 18 yaşından küçüklerin işledikleri suçlarla ilgili davalarda görevli mahkeme; çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemesidir Ancak bu kuralın istisnaları da bulunmaktadır:

- Çocuk mahkemelerinin bulunmadığı illerde çocuklarla ilgili davalar genel mahkemelerde görülmektedir (**ÇKK m.48**).
- Çocukların büyüklerle birlikte suç işlemeleri halinde soruşturma ve kovuşturma işlemleri ayrı yürütülmekle birlikte davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi halinde birleştirme kararı verilebilir ve davalar genel mahkemede görülür. (**ÇKK m.17**) Ancak birleştirme kararı yerine yetişkinlerin yargılandığı davanın bekletici mesele yapılması bazı olaylarda çocuğun üstün yararı ilkesi kapsamında değerlendirilebileceğinden, yetişkinlerin yargılandığı mahkemenin bekletici mesele yapılması talep edilmelidir.
- Mahkeme, iddianamenin kabulünden sonra duruşma gününü ve duruşmada hazır bulunması gereken kişileri tensip tutanağı ile belirler ve çağırır (**CMK m.175**). **SSÇ**'nin kanuni temsilcisine de duruşma gün ve saatinin bildirilmesi ve duruşmaya kabul edilerek istemi üzerine dinlenebilmesi gerekir (**CMK m.155**). Çocuğun mahkemede hazır bulunabilecek kanuni temsilcileri olan velisi, vasisi dışında çocuğun bakımını üstlenen aile ve kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisinin de duruşmada hazır bulunma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca mahkemece görevlendirilecek sosyal çalışma görevlisi de duruşmada hazır bulunur (**ÇKK m.22**).

- Duruşma, **SSÇ** ve müdafinin varlığının tespiti ile beraber iddianamenin okunarak kabul edilmesiyle başlar. Bir çocuğun yargılandığı duruşmada hazır bulunabilecek kişiler: Çocuk, velisi, vasisi, mahkemece görevlendirilmiş sosyal çalışma görevlisi, çocuğun bakımını üstlenen aile, çocuk kurumda bakılıyorsa kurumun temsilcisidir. (**ÇKK** m.22) Çocuğun sorgusu sırasında sosyal çalışma görevlisinin bulunması çocuğun duruşmada yapılan işlemleri anlaması ve süreç hakkında bilgilendirilmesi bakımından önemlidir. Duruşmaların **CMK**'da öngörüldüğü üzere yapılabilmesi, duruşma hazırlığının zamanında yapılmasına bağlıdır. Bu nedenle iddianamenin tebliği ile sorgu arasında geçen zamanda toplanacak delillerin belirlenmiş, davetlerin yapılmış, çocuk hakkında gerekli incelemelerin tamamlanmış olduğundan emin olmak gerekir. Suça yakın bir zamanda yaptırım uygulanması çocuk adalet sisteminin temel ilkesidir (*Pekin Kuralları*). Bu nedenle çocuk yargılamasında uzun süreli bir yargılama kabul edilmemelidir.
- Kural olarak duruşmanın açık olması gerekirken, 18 yaşını doldurmamış olanlar bakımından duruşmaların kapalı yapılması ve hükmün de kapalı duruşmada açıklanması esastır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m.5; **CMK** m.185) Adliye binası içerisinde ve duruşma başladıktan sonra salonda ses ve görüntü kaydı alınması da yasaktır. Kapalı duruşmanın içeriği hiçbir iletişim aracıyla yayımlanamaz (**CMK** m.183). Bu kuralın ihlali **TCK** 286'ncı maddesinde suç olarak düzenlenmiştir. Bu suçun hukuka uygunluk sebepleri de vardır. **CMK** m.183'teki bu hüküm soruşturma işlemlerini ve adliye

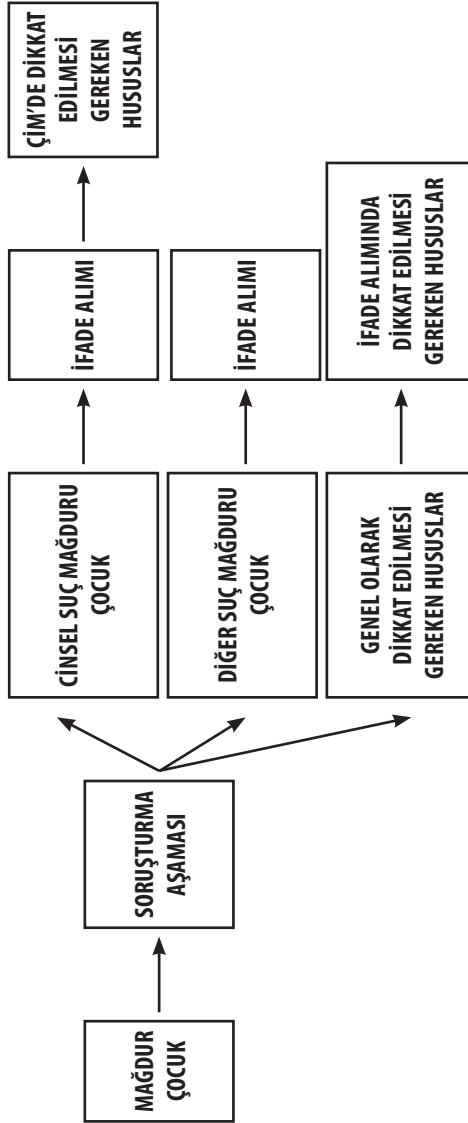
binası dışında yapılan adli işlemleri de kapsar. Bununla birlikte adliye binası içinde yapılan bazı işlemlerde kayıt yapılması yasa ile düzenlenmiştir. Örneğin, mağdurun ifadesinin ses ve görüntü kaydı (CMK m.52, 58/3, 147, 185, 196/4) Süreli yayınlarda; 18 yaşından küçük olan suç faili veya mağdurlarının kimliklerini açıklayacak ya da tanınmalarına yol açacak şekilde yayın yapılması yasaktır.

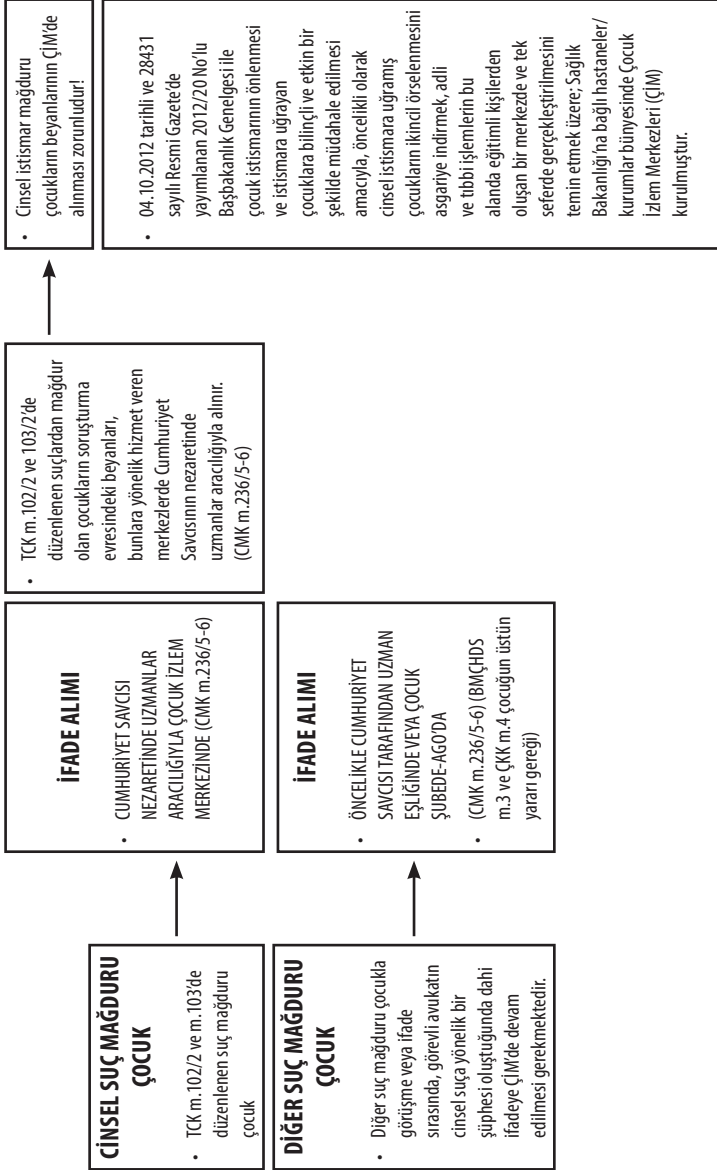
DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

GÖREVLENDİRMELEERDE SOMUT OLAY KAPSAMINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLARIN AYRI AYRI DEĞERLENDİRİLMESİ RİCA OLUNUR.

- Duruşmalarda hazır bulundurulanan çocuk, yararı gerektirdiği takdirde duruşma salonundan çıkarılabileceği gibi sorgusu yapılmış çocuğun duruşmalarda hazır bulunmasına gerek görülmeyebilir. Ancak bu durumda çocuk yargılamaya ilişkin hususlarda bilgilendirilmelidir.
- Çocuğun sorgusu veya hakkındaki diğer işlemler sırasında çocuğun yanında sosyal çalışma görevlisi bulundurulabilir.
- Çocuğun ifade vermesini engelleyecek bir problemin varlığının tespiti halinde uzman/sosyal çalışma görevlisi bulundurulması talep edilmelidir.
- Çocuğun korunma ihtiyacı varsa çocuğa özgü güvenlik tedbirlerinin alınması için talepte bulunulması gerekir.
- Kural olarak 18 yaşından küçüklerin işledikleri suçlarla ilgili davalarda görevli mahkeme; çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemesidir.
- Çocukların duruşmaları kapalı yapılır, hüküm de kapalı duruşmada açıklanır. Kovuşturma aşamasında 18 yaşını doldurmuş çocuklar hakkında yargılama açık yapılır, hüküm açık tefhim edilir.
- Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumluluğu yoktur. Çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmuş olup da 15 yaşını doldurmamış olanların işlediği fiilin müeyyidelerini kavrayamayacağı tespit edilirse ceza verilemez.

ANKARA BAROSU CMK MERKEZİ
ÇOCUK GÖREVLİLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

İFADE ALIMINDA DIKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- Avukat öncelikle çocuğa kendini tanıtmalı ve çocuğa yaşına ve gelişim durumuna uygun olarak, anlayabileceği şekilde haklarını anlatmalıdır.
- Mağdur çocuk ile görüşme özel ortamda, kimsenin duymayacağı şekilde yapılmalıdır.
- Görüşme sırasında çocuğun adli süreçteki ihtiyaçları gözlemlenmeli, korunmaya ihtiyacı olup olmadığı değerlendirilmelidir.
- Çocuk ile aralarında menfaat çatışması bulunmayan ebeveynleri de çocuğun üstün yararı kapsamında süreçle ilgili bilgilendirilmelidir.
- Avukat görüşme sonunda, çocuğun kendisine ulaşılabilmesine olanak veren iletişim bilgilerini çocukla paylaşılmalıdır.

GENEL OLARAK DIKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağdurların tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Uzman, beyan esnasında mağdur çocuğun ikinci örselenmesini önlemek için bulundurulur. Bu nedenle beyandan önce uygun ortamda çocukla görüşmesi gerekmektedir. Öncelikli olarak mağdur, tanık ve suçla sürüklenen çocuklar ile cinsel suç, aile içi şiddet suçu mağdurları ve diğer kırılan gruba dâhil mağdurların, ifade ve beyanlarının alınmasında AGO'ların kullanılması esastır.
- AGO'da alınacak ifade/beyanda ilgili makam tarafından bir uzman da hazır edilmek zorundadır.
- Cumhuriyet Savcısı veya hakim tarafından ifade ve beyanın özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.

ÇİM'DE DIKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- ÇİM'de beyanın alınması işlemi dışında mağdur çocukla hiç kimsenin herhangi bir şekilde görüşme yapmaması gerekmektedir. Eğer yapılmışsa bu kişiler ile ilgili işlem yapılması için durum savcılığa bildirilmelidir.
- Cinsel istismarın bedensel ve ruhsal etkileri nedeniyle mağdur çocuğa tıbbi yardım yapılması gerekir. Ayrıca delillerin yok olmaması ve muhafaza altına alınması için gerekli taleplerde bulunulmalıdır. Şüpheli belli ise mağduru onu teşhis edip edemeyeceği sorulmalıdır.
- Çocuk, şüpheliyi tanıyor ve örneğin ismini veriyorsa teşhis de gerek olmadığı bildirilmelidir.

ÇOCUK ŞUBE NEREDE?

- Osmangazi Mah. Baltacılar Sok. No:2 Keçiören/ANKARA (0312) 329 60 87 <https://124.im/b5fZc>
- Aşağı Öveçler Mah. 1328 Cad. No: 3 Çankaya/ANKARA (0312) 362 76 35 <https://124.im/AMks>
- Örnek Mah. 671. Sok. No:12 Altındağ/ANKARA (0312) 435 68 61 <https://124.im/0Pqy9>
- Tandoğan Mah. Şehit Mehmet Metin Sok. No:1 Sincan/Ankara (0312) 271 41 41 <https://124.im/50smw>

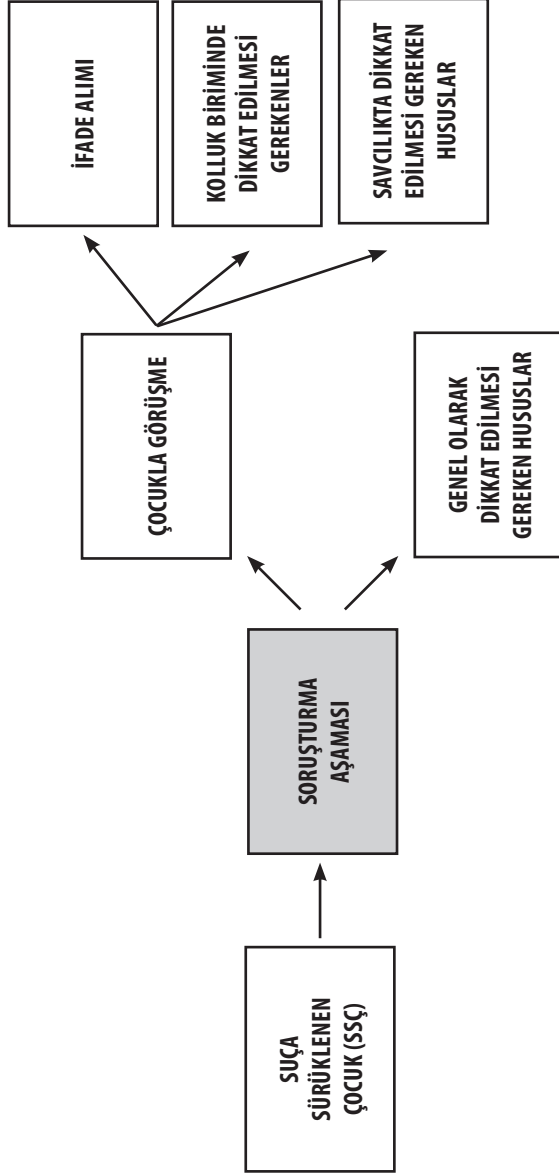
ÇOCUK İZLEM MERKEZİ (ÇİM) NEREDE?

- Yenimahalle Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Yeni Batı Mah. 2026. Cad. 2367. Sk. No:4 Batıkent Yenimahalle/ANKARA (0312) 587 20 00 <https://124.im/s9e7UvR>

- TEMEL KURAL MAĞDUR ÇOCUĞUN DİNLENİLMESİ SIRASINDA GÖRÜNTÜ VEYA SESLİ OLARAK KAYIT ALINMASININ ZORUNLU OLMASI VE BEYANIN UZMAN EŞLİĞİNDE ALINMASIDIR.
- (CMK m. 52/3, CMK m.236/3)

- İşlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş çocuk veya mağdur suçla ilişkin soruşturma ve kovuşturma evresinde kural olarak bir kez dinlenir. Ancak maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından tekrar dinlenmesi zorunluluk arz ediyorsa tekrar dinlenir.

ANKARA BAROSU CMK MERKEZİ
ÇOCUK GÖREVLİLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

ÇOCUKLA GÖRÜŞME

- Görevlendirilen avukat öncelikle kendini çocuğa tanıtmalı, çocuğun yaşına ve gelişim durumuna göre haklarını anlayabileceği ve özel bir ortamda kimsenin duymayacağı bir şekilde anlatmalıdır.
- Görüşme sırasında çocuğun adli süreçteki ihtiyaçları gözettimeli ve çocuğun sürece aktif katılımı sağlanmalı, talep ve görüşleri alınmalıdır.
- Görüşme sonunda kolluk tarafından SSC-Müdafî Görüşme Tutanağı tanzim edilir.
- Çocuk ile aralarında menfaat çatışması bulunmayan ebeveynleri de çocuğun üstün yararı kapsamında süreçte ilgili bilgilendirilmelidir.
- Avukat, görüşme sonunda çocuğun soruşturma aşaması boyunca kendisine ulaşabilmesine olanak veren iletişim bilgilerini çocukla paylaşmalıdır.
- Usulsüz uygulama ile karşılaşıldığında ifade tutanağına geçirilmelidir. Tutanağın bir örneği, takibi yapılmak üzere CMK ve/veya Çocuk Hakları Merkezine bildirilebilir.

GENEL OLARAK DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- Çocuk yargılanması çocuğun üstün yararı ilkesini temel alır, yapılan her işlemde uygulanan her tedbirde dikkat edilmesi gereken ilk husus çocuğun yararına olup olmayacağıdır. Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılmaz. (Çocuk Koruma Kanunu m. 18)
- Gözaltına alınan çocuklar kolluğun çocuk biriminde/çocuk şubede tutulur (Çocuk Koruma Kanunu m. 16) Çocuklarla ilgili kolluk görevi, öncelikle kolluğun çocuk birimleri tarafından yerine getirilir. (Çocuk Koruma Kanunu m. 31/1)
- Suça şüphelenen çocukların çocuk şube dışındaki kolluk birimlerinde yetişkinlerle bir arada tutulması hukuka aykırıdır. Böyle bir durumda, ilgili işlemlerin yapılması için çocuğun çocuk kolluğuna sevkî talep edilmelidir.

İFADE ALIMI

- 12 yaşını doldurmuş olanlar ile 15 yaşını doldurmuş sağır ve dilsizler kimlik tespiti yapıldıktan sonra serbest bırakılır, suç tespitine dahil edilemez. (YGANAY m. 19/a-1)
- 12 yaşından küçük çocuklara kimlik tespiti harici işlem yaptırılması durumunda CMK yönergeleri kapsamında geçici çıkarma kararı verilir.
- 12 yaşını bitirmiş, 15 yaşını doldurmuş bulunan çocuklar ile 15 yaşını doldurmuş ancak 18 yaşını doldurmuş sağır ve dilsizler için sosyal inceleme yaptırılması zorunludur. (ÇKK m. 35, ÇKKUUEHY m.20) İfade çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından bizzat alınır. (ÇKK m. 15)

KOLLUK BİRİMİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

- Çocukla görüşme yapılmadan önce nezarethane defteri, yakalama ve gözaltına alma işlemleri ile ilgili evrak kontrol edilmeli ve isnat edilen suçta dair dosya incelenmelidir.
- Çocukları, işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılayıp algılamaları ceza sorumluluklarını etkileyecektir. Bu hususun tespit edilmesi için gerekli işlemlerin yapılması gerekmektedir. Kollukta 18 yaşından küçük SSC için yapılabilecek tek işlem kimlik tespittir. 18 yaşından küçük SSC'ye kollukta kimlik tespiti dışında başkaca bir işlem yapılmaz. (ÇKK m. 15 gereği soruşturma bizzat Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülür.)

- Kolluk tarafından yakalama işlemi yapılan suçta sürüklenen çocuk, Cumhuriyet Savcısı tarafından gözaltına alınmışsa suçta sürüklenen çocuğun gözaltına alındığı hususu anne, baba veya vasiye bildirilmelidir. (ÇKK m.31/2)
- ÇKK m.16 uyarınca, gözaltına alınan çocuklar, kolluğun çocuk biriminde tutulurlar. Ancak çocuk biriminin bulunmaması halinde gözaltına alınan suçta sürüklenen çocuk, yetişkinlerden ayrı bir yerde tutulmak zorundadır.

SAVCILIKTA

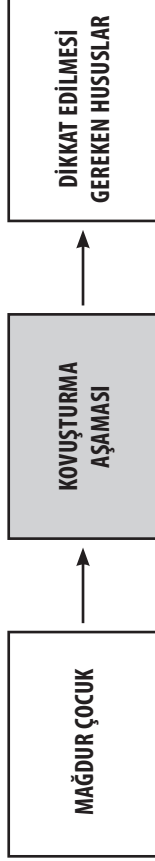
DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- Çocuğun gözaltına alındığı anne, baba veya vasisine bildirileceği düzenlenmişse de eğer istisna çocuğun ailesinden bir kişi tarafından gerçekleştirilmişse Cumhuriyet Savcısı ve kolluk birimlerinden anne, baba veya vasisine haber verilmemesini istemelisiniz. (ÇKK m. 31/2) CMK m. 171 uyarınca, şartların varlığı halinde kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı çocuklar için de verilebilir. ÇKK uyarınca, erteleme süresi 3 yıl olup ayrıca CMK m. 171/2 uyarınca, hapis cezasının üst sınırı, 15 yaşını doldurmuş çocuklar bakımından 5 yıl olarak uygulanır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesini talep etmeniz gerekmektedir.
- Derhal koruma tedbiri alınması gereken bir durum varsa Cumhuriyet Savcısından talep edilmelidir. Bu tedbirler Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hakimi tarafından alınabilir. (ÇKK m. 7)

ÖNEMLİ BİLGİLER	
	<ul style="list-style-type: none"> • Onbeş yaşını doldurmamış çocuklar hakkında üst sınırı beş yılı aşmayan hapis cezasını gerektiren fiillerinden dolayı tutuklama kararı verilemez. (ÇKK m. 21) • Suç şüphesi altındaki kişi çocuk ise; soruşturma, çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından "bizzat" yürütülür. (ÇKK m. 15/1) • SSC'nin ifade vermesini engelleyecek bir durumda AGO'dan yararlanma talebinde bulunulmalıdır. • AGO'dan faydalanma imkanı olmadığı takdirde ifade sırasında yanında bir uzman/sosyal çalışma görevlisi bulundurulması talep edilmelidir. (ÇKK m. 15/2) • 4 TELEFON KURALLI Haber verilmesi gerekenler (AİLE, BARO, SAVCILIK, ASPB)

ÇOCUK ŞUBE NEREDE?	
	<ul style="list-style-type: none"> • Osmangazi Mah. Baltacılar Sok. No:2 Keçiören/ ANKARA (0312) 329 60 87 https://124.im/dSFZc • Aşağı Öveçler Mah. 1328 Cad. No:3 Çankaya/ ANKARA (0312) 362 76 35 https://124.im/AMKS • Örnek Mah. 671. Sok. No:12 Altındağ/ANKARA (0312) 435 68 61 https://124.im/ofqy9 • Tandoğan Mah. Şehit Mehmet Metin Sok. No:1 Sincan/Ankara (0312) 271 41 41 https://124.im/S0smw

**ANKARA BAROSU CMK MERKEZİ
ÇOCUK GÖREVLENDİRMELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER**

ADLİ GÖRÜŞME ODALARI (AGO) NEREDE?

- Ankara Sıhhiye Adliyesi Anafartalar, Atatürk Blv No:52 Altındağ/Ankara
- Ankara Adliyesi Ticaret, Aile, Çocuk ve Tüketici Mahkemeleri Ek Binası 2181. Cad. No: 3 Sığırtözü Çankaya/Ankara
- Ankara Batı Adliyesi Oğuzlar Mah. Prof. Dr. Necmettin Erbakan Cad. No: 52 Etimesgut/ANKARA

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

- Avukat ilk defa kovuşturma aşamasında atanmış ise duruşmadan önce çocukla görüşme yapmalı, süreç hakkında bilgilendirme yapmalı ve görüşme sırasında koruma ihtiyacını da değerlendirmelidir.
- Maddi gerçeğin ortaya çıkarılması bakımından mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi zorunluluk arz ediyorsa, özellikle cinsel istismar mağduru çocuğun ifadesinin Adli Görüşme Odasında yapılması için talepte bulunulmalıdır.
- Kovuşturma evresinde mağdur çocuğun tekrar dinlenmesi durumu söz konusu olduğunda daha önce kayda alınan beyanının izlenmesini talep edilmelidir.
- Mağdurun hazırlık aşamasındaki beyanına ilişkin kamera kaydının izlenmesi talebi reddedildiği takdirde CMK m. 200 uyarınca, mağdur dinlenirken sanığın dışarı çıkartılması talep edilmelidir. Eğer AGO var ise mağdurun AGO'da dinlenmesi gerektiği unutulmamalıdır.

• Salt mağdurun çocuk olması duruşmanın kapalı yapılmasını gerektirmez. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli olduğu hallerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir. (CMK m.182)

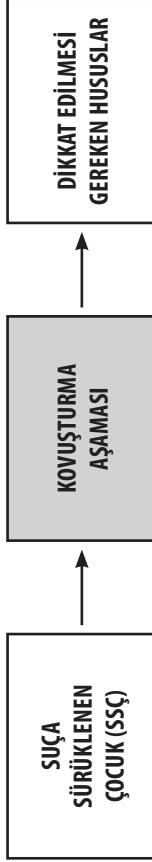
• Beyan ve görüntü kayıtları, yazılı tutanağa dönüştürülerek talepte bulunan şüpheli, sanık, müdafii, mağdur, vekil veya kanuni temsilciye verilir. Kayıtlar ise soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde gizliliği korunmak suretiyle izletilebilir ancak çoğaltılarak verilemez.

• Mağdurun dinlenmesi sırasında uzman bulundurulmasındaki amaç; ikinci örselenmelerin önlenbilmesi için çocuğun süreç hakkında bilgilendirilerek süreç hazırlanması, çocuğun beyanının gelişim düzeyine uygun olarak alınması ve çocuğun koruma ihtiyacının belirlenmesidir. Çocuk ile uzmanın amacına uygun olarak görüşmesi sağlanmalıdır.

• TCK m. 103 CİNSEL İSTİSMAR

- A. On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılaya yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış
- B. Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar olarak tanımlanmaktadır.

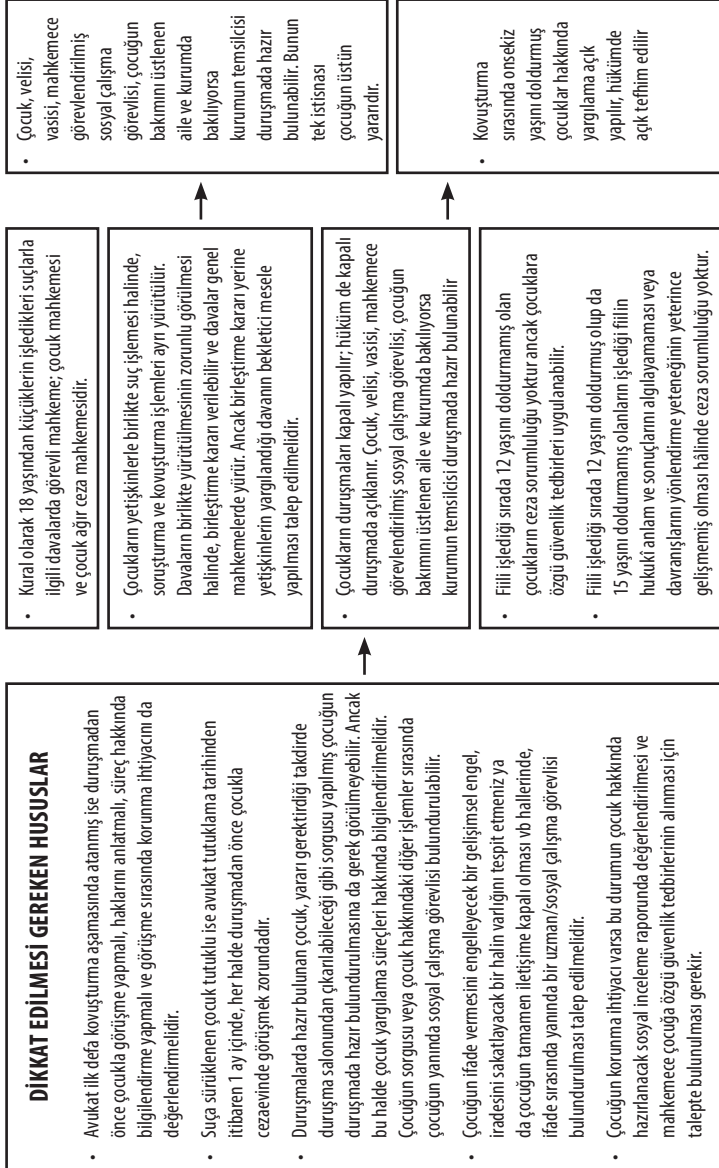
**ANKARA BAROSU CMK MERKEZİ
ÇOCUK GÖREVLİDİRMELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER**

ÇOCUK - ÇOCUK AĞIR CEZA MAHKEMESİ NEREDE?

- Ankara Adliyesi Ticaret, Aile, Çocuk ve Tüketici Mahkemeleri Ek Binası 2181. Cad. No:3 Söğütözü Çankaya/Ankara
- Ankara Batı Adliyesi Oğuzlar Mahallesi Prof. Dr. Necmettin Erbakan Caddesi No: 52 Etmesgut/ ANKARA

CMK MERKEZ TELEFONU

0312 416 72 26-27

CMK ACİL DURUM

0538 046 12 58

Atatürk Bulvarı No: 40 Adliye Sarayı
Kat: 5 Sıhhiye-ANKARA / TÜRKİYE

T 0312 416 72 00
F 0312 416 72 80

www.ankarabarusu.org.tr
ankarabarusu@ankarabarusu.org.tr

ISBN 978-605-7848-81-9

9 786057 848819